

3. PAMFLET

Het pamflet is de eerste geschreven vorm van protest. Een pamflet is actueel, vluchtig, helder en makkelijk te verspreiden. Dit kan je anoniem doen, of je kan ervoor kiezen het te onderrekennen. Je kunt de pamfletten verspreiden in de publieke ruimte of via sociale platformen. Een pamflet informeert de lezer over actuele gebeurtenissen en probeert vaak te overtuigen. De inhoud is erg belangrijk. Het moeten geen lange ingewikkelde verhalen zijn met lastige typografie, maar heldere standpunten van een overtuigend karakter. En tenslotte is de kostenfactor erg laag.

6. BLOEM

Alles dat in je opkomt kan je gebruiken en naar je hand zetten voor een vorm van protest. Bloemen hebben vaak een symbolische waarde en kunnen zo een dubbele boodschap met zich mee brengen. In principe zou elk voorwerp het boegbeeld kunnen worden van jouw strijd. Soms is je strijd niet in woorden uit te drukken en moet er een voorwerp aan te pas komen. Deze symbolen kunnen uitgroeien tot een sterk beeld van een hele protestbeweging die vaak alleen voor de goede verstaander herkend wordt.

8. HUMOR

Met ludieke acties houd je de strijd luchtig. Humor is een grote tegenhanger van geweld. Humor kan relativeren. De orde van de dag wordt even opgeheven, iedereen is gelijk en de verschillen in rang en stand verdwijnen. Onzinnigheid overheerst, regels en gedragscodes gelden voor een bepaalde tijd even niet. Zo kan iedereen in de openbare ruimte op een ludieke manier kritiek leveren op machthebbers, d.m.v. spot, satire en karikaturen.

7. GONE WRONG

Je moet je afvragen of geweld de manier is waarop je de strijd wil voeren. Zodra geweld bij de actie te pas komt, is dat een tipping point in je strijd. Realiseer je dat als de woede radicaliseert en je gebruik maakt van geweld het niet meer in het bovengenoemde rijtje past. Je moet je problemen op een heldere manier blijven observeren, zonder daarin door te schieten. Dat kan soms moeilijk zijn. Het vergt rust, veel geduld, en vooral moed.

1. BUTTON

Een button is een communicatie tool, perfect voor het overbrengen van een standpunt. De button is het kleinste canvas om je punt van man tot man over te brengen. Een button kan het wapen van de onderdrukking zijn of een stille vorm van passieve weerstand tegen machtsstructuren. Door de button ergens op te spelden, kun je zo een tegenkracht ondersteunen. Dit kan achteraf na een grote demonstratie, of van tevoren om mensen bewuster te maken van de actie. Het kan een pakkende slogan zijn of een afbeelding die door mensen vluchtig wordt gezien. Zij kunnen de boodschap vervolgens oppakken en zelf de boodschap overbrengen of erover nadenken.

8 MANIEREN OM TEGENKRACHTEN IN DADEN OM TE ZETTEN

2. BORD

Door jezelf groter te maken met het bord trek je meer aandacht en heb je meer kans dat je standpunt wordt opgepakt of gezien door anderen. Op de plek waar de verandering kan plaats vinden of tijdens een demonstratie kan je het bord het beste laten zien. Het standpunt of de slogan moet goed gelezen kunnen worden, dus de tekst moet groot op het bord geschreven zijn. Een hoog contrast van kleur helpt mee aan de leesbaarheid van het bord. Doordat je het bord bij je draagt, geef je het standpunt een gezicht. Bij een protest met een bord moet je fysiek aanwezig zijn, het vergt dus moed om daarmee de straat op te gaan.

CONCLUSIE LITERATUURLIJST

4. GEBAAR

Soms is tegenkracht niet in woorden uit te drukken en leent een gebaar zich daar beter voor. Een gebaar is ook iets dat snel kan worden opgepakt en door andere uitgevoerd kan worden. Voor deze vorm van tegenkracht heb je alleen jezelf als canvas nodig. Jijzelf bent het hele gebaar, bewust of onbewust. Het is de meest fysieke vorm van tegenkracht en ook de meest intense vorm.

5. SOCIALE MEDIA

Sociale media is een verzamelnaam voor alle internet-toepassingen waarmee het mogelijk is om informatie met elkaar te delen. Informatie in de vorm van tekst, geluid en beeld. Met sociale media komt een nieuwe cultuur van hedendaagse protestbewegingen op. Het is een nieuw politiek platform voor activisten. Hiermee kan je nieuwe virtuele gemeenschappen vormen en kun je verschillende groepen samenbrengen en een groter publiek bereiken in je strijd tegen machtsstructuren. Actie voeren hoeft dus niet alleen maar fysiek te zijn. Als je je veiliger voelt achter een scherm of met verschillende vormen van sociale media, kan je je strijd alsnog uitvoeren.

8 MANIEREN OM TEGENKRACHTEN IN DADEN OM TE ZETTEN

BUTTON

Een button is een communicatie tool, perfect voor het overbrengen van een standpunt. De button is het kleinste canvas om je punt van man tot man over te brengen. Een button kan het wapen van de onderdrukking zijn of een stille vorm van passieve weerstand tegen machtsstructuren. Door de button ergens op te spelden, kun je zo een tegenkracht ondersteunen. Dit kan achteraf na een grote demonstratie, of van tevoren om mensen bewuster te maken van de actie. Het kan een pakkende slogan zijn of een afbeelding die door mensen vluchtig wordt gezien. Zij kunnen de boodschap vervolgens oppakken en zelf de boodschap overbrengen of erover nadenken.

SIGN

Door jezelf groter te maken met het bord trek je meer aandacht en heb je meer kans dat je standpunt wordt opgepakt of gezien door anderen. Op de plek waar de verandering kan plaats vinden of tijdens een demonstratie kan je het bord het beste laten zien. Het standpunt of de slogan moet goed gelezen kunnen worden, dus de tekst moet groot op het bord geschreven zijn. Een hoog contrast van kleur helpt mee aan de leesbaarheid van het bord. Doordat je het bord bij je draagt, geef je het standpunt een gezicht. Bij een protest met een bord moet je fysiek aanwezig zijn, het vergt dus moed om daarmee de straat op te gaan.

PAMFLET

Het pamflet is de eerste geschreven vorm van protest. Een pamflet is actueel, vluchtig, helder en makkelijk te verspreiden. Dit kan je anoniem doen, of je kan ervoor kiezen het te ondertekenen. Je kunt de pamfletten verspreiden in de publieke ruimte of via sociale platformen. Een pamflet informeert de lezer over actuele gebeurtenissen en probeert vaak te overtuigen. De inhoud is erg belangrijk. Het moeten geen lange ingewikkelde verhalen zijn met lastige typografie, maar heldere standpunten van een overtuigend karakter. En tenslotte is de kostenfactor erg laag.

GEBAAR

Soms is tegenkracht niet in woorden uit te drukken en leent een gebaar zich daar beter voor. Een gebaar is ook iets dat snel kan worden opgepakt en door andere uitgevoerd kan worden. Voor deze vorm van tegenkracht heb je alleen jezelf als canvas nodig. Jijzelf bent het hele gebaar, bewust of onbewust. Het is de meest fysieke vorm van tegenkracht en ook de meest intense vorm.

SOCIALE MEDIA

Sociale media is een verzamelnaam voor alle internet-toepassingen waarmee het mogelijk is om informatie met elkaar te delen. Informatie in de vorm van tekst, geluid en beeld.¹ Met sociale media komt een nieuwe cultuur van hedendaagse protestbewegingen op. Het is een nieuw politiek platform voor activisten. Hiermee kan je nieuwe virtuele gemeenschappen vormen en kun je verschillende groepen samenbrengen en een groter

publiek bereiken in je strijd tegen machtsstructuren. Actie voeren hoeft dus niet alleen maar fysiek te zijn. Als je je veiliger voelt achter een scherm of met verschillende vormen van sociale media, kan je je strijd alsnog uitvoeren.

BLOEM

Alles dat in je opkomt kan je gebruiken en naar je hand zetten voor een vorm van protest. Bloemen hebben vaak een symbolische waarde en kunnen zo een dubbele boodschap met zich mee brengen. In principe zou elk voorwerp het boegbeeld kunnen worden van jouw strijd. Soms is je strijd niet in woorden uit te drukken en moet er een voorwerp aan te pas komen. Deze symbolen kunnen uitgroeien tot een sterk beeld van een hele protestbeweging die vaak alleen voor de goede verstaander herkend wordt.

GONE WRONG

Je moet je afvragen of geweld de manier is waarop je de strijd wil voeren. Zodra geweld bij de actie te pas komt, is dat een tipping point in je strijd. Realiseer je dat als de woede radicaliseert en je gebruik maakt van geweld het niet meer in het bovengenoemde rijtje past. Je moet je problemen op een heldere manier blijven observeren, zonder daarin door te schieten. Dat kan soms moeilijk zijn. Het vergt rust, veel geduld, en vooral moed.²

HUMOR

Met ludieke acties houd je de strijd luchtig. Humor is een grote tegenhanger van geweld. Humor kan relativiseren. De orde van de dag wordt even opgeheven, iedereen is gelijk en de verschillen in rang en stand verdwijnen. Onzinnigheid overheerst, regels en gedragscodes gelden voor een bepaalde tijd even niet. Zo kan iedereen in de openbare ruimte op een ludieke manier kritiek leveren op machthebbers, d.m.v. spot, satire en karikaturen.³

1 Social-media kennisplatform voor social media. (z.d.). Social Media - Kennisplatform met informatie over social media, social marketing en social internet-strategie. Geraadpleegd op 4 januari 2019, van <http://www.social-media.nl/>

2 Boers, M. (2016). De Internet Gids | Zo kan het dus gebeuren. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://de-internet-gids.nl/2016/no6/zo-kan-het-gebeuren>

3 Demeester, A. (2012, 15 mei). Humor als strijdmiddel. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.groene.nl/artikel/humor-als-strijdmiddel>

CONCLUSIE

Het eerste wat je moet doen is wat meer oproer maken, kies een regel en breek hem. Je moet wel bereid zijn deze regel te vervangen door een beter alternatief. Met alleen zeggen dat iets niet klopt kom je er niet. Wees klaar om je kont tegen de krib te gooien. Doe precies het tegenovergestelde van de mainstream. Als je acties positieve veranderingen teweeg kunnen brengen, grijp dan de kans en onderneem dan iets. Dat het schuurt is niet erg. We moeten ons juist gemakkelijker gaan voelen met een beetje ongemak of vervelende spanningen. Waar zijn de strijders gebleven die voor elk beetje onrecht dat ze voelden streden? De actievoerders uit de jaren 60 met hun energie en toekomstperspectief. Alles waarvan je voelt dat verandering moet hebben, probeer die dan ook echt aan te brengen. Begin een actie. Al is het alleen om je stem te laten horen, een klacht te schrijven, iets aan de kaak stellen of iets weigeren te doen. De eerste stap moet bij jou passen. De eerste stap moet je zo'n adrenaline kick geven dat je door wilt gaan, maar niet te groot dat ie je compleet verstijft.

En wanneer je deze eerste stap hebt gezet. De button, het bord, het pamflet hebt gemaakt, het onrecht geopenbaard, een actiegroep bent begonnen, zelfs als iets niet meteen verandert; jij hebt gerebelleerd. Jij hebt gestreden voor iets waarvan jij dacht dat het fout was. Hoe klein misschien de eerste stap ook is, het feit dat je hem gemaakt hebt is een enorme stap. Alle problemen die je zelf tegenkomt en dagelijks in de krant leest, worden niet opgelost als we niet eerst zelf iets ondernemen, als we passief blijven doen wat ons wordt opgedragen. Als je mind-set maar staat op het maken van een verschil. De macht van de tegenkracht. Vormen van verzet zijn universeel voor elke plek en tijd in de geschiedenis.

Deze 8 manieren om tegenkracht in daden om te zetten is niet eindig. Er zijn nog veel meer manieren die je kan gebruiken voor tegenkracht. Denk aan tegenkracht in de muziek, kunst en mode. Dit onderzoek heeft mij motivatie, nieuwe positieve energie, inspiratie en moed gegeven voor het voeren

van actie. Iedereen kan actievoeren. Het heeft me laten inzien dat er verschillende manieren zijn om actie te voeren. Dat je een vorm moet vinden die het best bij jou past. De eigenzinnige eenlingen waren geen superhelden of speciale personen. Maar mensen zoals jij en ik, alleen hebben zij hun woorden omgezet in daden.

Ook wil ik voorkomen dat het lijkt alsof de meest opvallende eenmansacties vaak gevoerd worden door vrouwen. Het is geen feministisch pamflet. Ze vallen misschien meer op omdat ze door de gehele geschiedenis heen gelimiteerd werden in alles behalve het huishouden. Het feminisme heeft wel een grote invloed gehad op het rebelleren in de geschiedenis schrijft David Greaber in zijn boek, *The Utopia of rules*. Maar voor de mannen onder ons, laat je niet afschrikken. Ook jij kan deze strijd aan.

COLOPHON

Ontwerp en idee
Nina van Tuikwerd

Tekst
Nina van Tuikwerd

Elk hoofdstuk is een speciale editie riso prints.
Geprint op de KABK, De Koninklijke Academie
van Beeldende Kunsten in Den Haag

papier:
munken polar 100 gr.
muskat 100gr.
opakal 70gr.
color copy
 zonnengeel 120gr.
biotop 100 gr.
cyclus 100 gr.

De zwart/wit versie is de command P
van de website

SPECIALE DANK AAN

Mijn lieve moeder, Marina van Tuikwerd
en lieve zus, Leonore van der Waals

Voor de fantastische steun en hulp,
en altijd voor me klaar staan !

Ben Verlangen, Katinka Jansen, Fred Paats,
Sadie-Jane Giles, Stijn ter Woerds
voor de pre-read en spelling check

Dank voor het sparren
Els Kloek

LITERATUURLIJST

- Acocella, J. (2018, 31 mei). How Martin Luther Changed the World. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.newyorker.com/magazine/2017/10/30/how-martin-luther-changed-the-world>
- Adamson, G. (2017, 4 december). Banners Unfurled. Geraadpleegd op 4 januari 2019, van <https://www.disegnodaily.com/article/banners-unfurled>
- Amnesty International: samen strijden we voor mensenrechten. (z.d.). Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.amnesty.nl/>
- Arendt, H. (2016). On Revolution. Londen, U K: Faber & Faber.
- Berger, J. M. (2016). IS: Staat van Terreur. Amsterdam, Nederland: De Bezige Bij.
- Berkman, A. (2016). ABC van het anarchisme. Amsterdam, Nederland: Kelderuitgeverij.
- Bloemhof, L. (2018, 4 september). Hoe een knielprotest leidt tot een sponsordeal met Nike. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.volkskrant.nl/sport/hoe-een-knielprotest-leidt-tot-een-sponsordeal-met-nike%7Eb158730f/>
- Boers, M. (2016). De Internet Gids | Zo kan het dus gebeuren. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://de-internet-gids.nl/2016/no6/zo-kan-het-begeuren>
- Bolle, J. (2017, 22 februari). Veroordeling Russische activist Dadin teruggedraaid. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/02/22/veroordeling-russische-activist-dadin-teruggedraaid-a1547131>
- Bouwman, R. (2011, 3 maart). Revolutie! En dan? Geraadpleegd op 9 september 2018, van <https://www.hpdetijd.nl/2011-03-02/revolutie-en-dan/>
- Civil Rights Icon Rosa Parks Dies. (2005, 25 oktober). Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4973548>
- Claeys, M. (2018). Red de democratie!: waarom het systeem hapert en wat we eraan kunnen doen. Antwerpen, België: Uitgeverij Polis.
- Cochrane, K. (2013, 29 mei). Nine inspiring lessons the suffragettes can teach feminists today | The Guardian. Geraadpleegd op 8 oktober 2018, van <https://www.theguardian.com/world/2013/may/29/nine-lessons-suffragettes-feminists+>
- Cochrane, K. (2017, 25 november). Nine inspiring lessons the suffragettes can teach feminists today. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.theguardian.com/world/2013/may/29/nine-lessons-suffragettes-feminists>
- Cresci, E. (2014, 18 november). German town tricks neo-Nazis into raising thousands of euros for anti-extremist charity. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/18/neo-nazis-tricked-into-raising-10000-for-charity>
- Dayglow Media, & Pencil & Pepper. (2018, 21 augustus). The gesture that speaks a thousand words - BBC Ideas [Video]. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.bbc.com/ideas/videos/the-gesture-that-speaks-a-thousand-words/p06j24w0?playlist=the-hidden-history-of-hand-gestures>
- De Gouges, O. (2009). The Declaration of the Rights of Women. Londen, Verenigd Koninkrijk: Hachette UK.
- De Waard, P. (2018, 14 november). Elise Leijten (1962-2018): Eenzame demonstrant met vele alter ego's. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.volkskrant.nl/mensen/elise-leijten-1962-2018-eenzame-demonstrant-met-vele-alter-ego-s%7Ebff472b6/>
- Deen, F., Reinders, M., & Onnekink, D. (2011). Pamphlets and Politics in the Dutch Republic. Leiden, Nederland: BRILL.
- Demeester, A. (2012, 15 mei). Humor als strijdmiddel. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.groene.nl/artikel/humor-als-strijdmiddel>
- Doosje, B., Moghaddam, F. M., Kruglanski, A. W., De Wolf, A., Mann, L., & Feddes, A. R. (2016). Terrorism, radicalization and de-radicalization. ScienceDirect, (Intergroup relations), 1–6.
- Dumbach, A., & Newborn, J. (2018). Sophie Scholl and the White Rose. Londen, U K: Oneworld Publications.

Emmeline Pankhurst en de suffragettebeweging. (2017, 30 augustus). Geraadpleegd op 8 september 2018, van <https://isgeschiedenis.nl/node/17018>

Flusser, V. (2011). *Into the Universe of Technical Images*. Minneapolis, Minnesota, Verenigde Staten: University Of Minnesota Press.

Gerbaudo, P. (2018). 'Friendly' Reunions: Social Media and the Choreography of Assembly. In P. Gerbaudo (Red.), *Tweets and the Streets: Social Media and Contemporary Activism* (pp. 18–47). London, U K: Pluto Press.

Goslings, M., & Klomp, R. J. Q. (2017). *Tegenkrachten: een waaier van tegenkrachten belicht vanuit de werelden van de kunsten, de wetenschap, de journalistiek en het recht*. Nijmegen, Nederland: Ars Aequi Libri.

Graeber, D. (2011). *Revolutions in Reverse*. London, U. K.: Minor Compositions.

Graeber, D. (2016). *The Utopia of Rules: On Technology, Stupidity, and the Secret Joys of Bureaucracy*. Brooklyn, New York, United States: Melville House Publishing.

Groen, J. (2017, 12 juli). NOBELPRIJSWINNARES MALALA YOUSAFZAI IS VANDAAG PAS TWINTIG JAAR. Geraadpleegd op 9 januari 2019, van <https://www.opzij.nl/2017/07/12/nobelprijswinnares-malala-yousafzai-twintig-jaar/>

Grunig, J. E. (1989). Sierra club study shows who become activists. *Public Relations Review*, 15(3).

Haslam, S. (2018, 16 maart). Protest Banners: Women's Suffrage. Geraadpleegd op 4 januari 2019, van https://www.open.edu/openlearn/society-politics-law/politics/protest-banners-womens-suffrage?in_menu=721593

Historiek. (2017, 11 december). Am I not a man and a brother? Geraadpleegd op 8 januari 2019, van <https://historiek.net/am-i-not-a-man-and-a-brother/23136/>

Historiek. (2018, 14 maart). Olympe de Gouges (1748-1793) - Schrijfster tijdens de Franse Revolutie. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://historiek.net/olympede-gouges-1748-1793/5588/>

Jacobi, F. (2012). Aesthetics of Resistance. *Doctoral Studies and Research in Fine and Performing Arts*, No. 10,, 10, 6–52.

Janssen, R. (2018, 18 april). Een geest van bevrijding. Geraadpleegd op 10 oktober

2018, van <https://www.groene.nl/artikel/een-geest-van-bevrijding>

KIJK. (2017, 9 oktober). Revolutie ? KIIK speciale uitgaven Revolutie 2017, 2017(Speciale uitgave), 3–120.

Klandermans, B., & Van Stekelenburg, J. (2009). Radicalization. In A. E. Azzi, X. Chryssochoou, B. Klandermans, & B. Simon (Reds.), *Identity and Participation in Culturally Diverse Societies: A Multidisciplinary Perspective* (pp. 90–99). Hoboken, New Jersey, Verenigde Staten: Blackwell Publishing Ltd.

Kloek, E. (2018). *1001 vrouwen in de 20ste eeuw*. Nijmegen, Nederland: Van Tilt.

Kuo, L. (2018, 5 juni). #Tankman2018: hero of Tiananmen protest remembered across globe. Geraadpleegd op 9 januari 2019, van <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/04/tankman2018-hero-of-tiananmen-protest-remembered-across-globe>

Marcus, G. (2009). *Lipstick Traces*. Cambridge, Massachusetts, Verenigde Staten: Harvard University Press.

Mohn, T. (2018, 20 januari). Long Before Twitter, Martin Luther Was a Media Pioneer. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.nytimes.com/2016/10/30/arts/design/long-before-twitter-martin-luther-was-a-media-pioneer.html>

Naders, B. (2018). De eerste van een nieuwe soort. *HUMAN*, Winter 2018 - 2019(1), 14–15.

NRC. (1998, 22 januari). Unabomber bekend en krijgt levenslang. Geraadpleegd op 9 januari 2019, van <https://www.nrc.nl/nieuws/1998/01/23/unabomber-bekent-en-krijgt-levenslang-7384571-a148330>

NRC. (2018, 12 oktober). #MeToo liep uit op een sociaal-culturele revolutie. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/10/12/machtsmisbruik-metoo-liep-uit-op-een-sociaal-culturele-revolutie-a2417790>

NTR. (2018, 21 december). Provo in de pers - Andere Tijden [Video]. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.anderetijden.nl/aflevering/285/Provo-in-de-pers>

Oliver, P. E., & Marwell, G. (1988). The Paradox of Group Size in Collective Action: A Theory of the Critical Mass. II.. *American Sociological Review*, 53(1), 1–8.

Parks, R., & Haskins, J. (1999). Rosa Parks: my story. Londen, Verenigd Koninkrijk: Uitgeverij Polis.

Pinedo, D. (2012, 8 september). Breivik accepteert levenslange celstraf. Geraadpleegd op 9 januari 2019, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2012/09/08/breivik-accepteert-levenslange-celstraf-12382163-a363508>

Pound, E. (1999). De Gids. Jaargang 162 - dbnl. Geraadpleegd op 7 januari 2019, van https://dbnl.org/tekst/_gid001199901_01/_gid001199901_01_0102.php

Ramdharie, S. (2018, 4 september). Nike maakt statement door omstreden Colin Kaepernick te kiezen voor campagne. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/nike-maakt-statement-door-omstreden-colin-kaepernick-te-kiezen-voor-campagne%7Eb9551da7/>

Rovers, E. (2018, 21 augustus). Elin Ersson: het hart van een heilige en de ballen van een stier. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.brainwash.nl/bijdrage/elin-ersson-het-hart-van-een-heilige-en-de-ballen-van-een-stier>

Rowling, J. K. (2014). Harry Potter and the Goblet of Fire. Londen, U K: Bloomsbury. Scholl, I. (2005). De Witte Roos. Amsterdam, Nederlands: Ambo.

Schwartz, J. (1999, 17 december). CAMPAGNEVOEREN deel 1. Geraadpleegd op 21 december 2018, van http://www.ravagedigitaal.org/archief_1999/9799ar11.htm

Smith, D. (2018, 25 mei). US teacher of the year stages silent protest as Trump awards prize. Geraadpleegd op 8 januari 2019, van <https://www.theguardian.com/us-news/2018/may/02/teacher-of-the-year-award-trump-mandy-manning>

Social Media - Kennisplatform met informatie over social media, social marketing en social internetstrategie. (z.d.). Geraadpleegd op 7 januari 2019, van <http://www.social-media.nl/>

Social-media kennisplatform voor social media. (z.d.). Social Media - Kennisplatform met informatie over social media, social marketing en social internetstrategie. Geraadpleegd op 4 januari 2019, van <http://www.social-media.nl/>

Stenn, D. (2018, 20 januari). The Systematic Crushing of a #MeToo Pioneer. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.nytimes.com/2018/01/05/opinion/metoo-hollywood-sexual-harassment-pioneer.html>

Tilly, C., Castañeda, E., & Schneider, C. L. (2017). Collective Violence, Contentious Politics, and Social Change: A Charles Tilly Reader. Londen, Verenigd Koninkrijk: Routledge.

Van den Bos, K. (2016). Waarom mensen radicaliseren - Hoe waargenomen onrechtvaardigheid, extremisme en terrorisme aanwakkert. Amsterdam, Nederland: Prometheus.

Van der Hoeven, R. (2017, 4 oktober). Eenzame wolven. Geraadpleegd op 9 januari 2019, van <https://www.groene.nl/artikel/eenzame-wolven>

Van Otegem, M. (2011). De zeventiende eeuw. Jaargang 17 (17e ed.). Hilversum, Nederland: Verloren.

Van Raalte, J. (2014, 26 juni). De eeuwige wederkeer van het anarchisme. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://decorrespondent.nl/1375/de-eeuwige-wederkeer-van-het-anarchisme/56872329250-47f96d80>

Visser, Y. (2018, 23 juli). Studentenopstand Peking: Man tegen tank. Geraadpleegd op 9 januari 2019, van <https://historiek.net/studentenopstand-peking-man-tegen-tank/22716/>

Wagendorp, B. (1998, 11 november). Herinnering aan loopgraven is voor Britten springlevend. Geraadpleegd op 5 januari 2019, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/herinnering-aan-loopgraven-is-voor-britten-springlevend%7Eb36f661e/>

Weiße Rose Stiftung e.V. (z.d.). The White Rose Resistance Group. Geraadpleegd op 21 december 2018, van <https://www.weiße-rose-stiftung.de/white-rose-resistance-group/>

Wikipedia. (2018, 9 december). Pionier. Geraadpleegd op 8 januari 2019, van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Pionier>